

Tragično kraljevsko rivalstvo - Elizabeta I. Tudor i Marija I. Škotska

Domaćinović, Antonija

Undergraduate thesis / Završni rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:142:188288>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-24**

Repository / Repozitorij:

[FFOS-repository - Repository of the Faculty of Humanities and Social Sciences Osijek](#)

Sveučilište J.J. Strossmayera u Osijeku

Filozofski fakultet Osijek

Preddiplomski studij Engleskog jezika i književnosti i Povijesti

Antonija Domaćinović

Tragično kraljevsko rivalstvo – Elizabeta I. Tudor i Marija I. Škotska

Završni rad

Mentor: doc. dr. sc. Igor Josipović

Osijek, 2023.

Sveučilište J.J. Strossmayera u Osijeku

Filozofski fakultet Osijek

Odsjek za povijest

Preddiplomski studij Engleskog jezika i književnosti i Povijesti

Antonija Domaćinović

Tragično kraljevsko rivalstvo – Elizabeta I. Tudor i Marija I. Škotska

Završni rad

Znanstveno polje: povijest

Znanstveno područje: humanističke znanosti

Znanstvena grana: hrvatska i svjetska ranonovojekovna povijest

Mentor: doc. dr. sc. Igor Josipović

Osijek, 2023.

Prilog: Izjava o akademskoj čestitosti i o suglasnosti za javno objavljivanje

Obveza je studenta da donju Izjavu vlastoručno potpiše i umetne kao treću stranicu završnoga, odnosno diplomskog rada.

IZJAVA

Izjavljujem s punom materijalnom i moralnom odgovornošću da sam ovaj rad samostalno napisao/napisala te da u njemu nema kopiranih ili prepisanih dijelova teksta tuđih radova, a da nisu označeni kao citati s navođenjem izvora odakle su preneseni.

Svojim vlastoručnim potpisom potvrđujem da sam suglasan/suglasna da Filozofski fakultet u Osijeku trajno pohrani i javno objavi ovaj moj rad u internetskoj bazi završnih i diplomskih radova knjižnice Filozofskog fakulteta u Osijeku, knjižnice Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku i Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu.

U Osijeku, 12.9.2023.

Antonija Domaćinović

Antonija Domaćinović, 0130351156

Sažetak

Elizabeta I. Tudor i Marija I. Škotska dvije su kraljice čije su vladavine obilježile 16. stoljeće u Engleskoj i Škotskoj, a njihov sukob ostao je zapisan kao jedan od najznačajnijih sukoba za englesko prijestolje. Elizabeta I. rođena je kao jedino dijete u drugom braku svoga oca kralja Henrika VIII., a kako je prema Katoličkoj crkvi brak njezinih roditelja bio nezakonit, prijetila joj je katolička frakcija u Engleskoj jer Marija I. Škotska, katolička kraljica Škotske, imala veće pravo na prijestolje od nje. Prema Katoličkoj crkvi, Marija, praunuka kralja Henrika VII., bila je zakoniti engleski nasljednik, dok je Elizabeta bila dijete iz nezakonitog braka.

Za vrijeme u kojem je živjela, Elizabetina vjerska uvjerenja bila su izuzetno tolerantna, a iako je imala vlastita čvrsta protestantska uvjerenja, vrlo uspješno se nosila sa složenom vjerskom situacijom u Engleskoj 16. stoljeća, a uspješno je izbjegla iste pogreške kao njezina polubraća i sestre nakon što je vidjela da je zemlja naglo prešla s katoličanstva na protestantizam. S druge strane, Marija I. Škotska postala je škotska kraljica samo šest dana nakon rođenja, provela je većinu mladosti u Francuskoj kao supruga francuskog kralja Franje II. Nakon njegove smrti vraća se u Škotsku gdje se našla u središtu vjerskih zavjera i sukoba protestanata i katolika što ju je prisililo na bijeg u Englesku gdje će provesti 19 godina u zatočeništvu zbog prijetnje koju je predstavljala za Elizabetinu vladavinu. Sukob ove dvije kraljice ostao je zapisan kao jedna od najznačajnijih borbi za prijestolje u engleskoj povijesti, a najavio je i ujedinjenje engleske i škotske krune pod kraljem Jakovom VI. (I.)

Ključne riječi: Elizabeta I. Tudor, Marija I. Škotska, Babingtonska zavjera, sukob

Sadržaj

Sažetak	4
1. Uvod	6
2. Elizabeta I.: Posljednji monarh iz dinastije Tudor	8
2.1. Djetinjstvo, odrastanje i obrazovanje	8
2.2. Pitanje naslijeđivanja engleske krune i Elizabetin dolazak na vlast	10
2.3. Vjerska politika kraljice Elizabete I. Tudor	12
3. Marija I. Škotska: Škotska kraljica	14
3.1. Formativne godine i brak s Franjom II.	14
3.2. Život u Škotskoj	16
4. Kraljevske rodakinje i suparničke kraljice: sukob Elizabete I. i Marije I. Škotske	18
4.1. Zatočeništvo Marije I. Škotske u Engleskoj	18
4.2. Babingtonska zavjera i Marijin kraj	20
Zaključak	22
Literatura	23

1. Uvod

Smrt engleskog kralja Henrika VIII. 1547. godine ponovno je pokrenula vrlo burno razdoblje u borbi za englesko prijestolje. Nakon što njegov sin i nasljednik Edvard VI. umire u dobi od samo petnaest godina, nasljeđuje ga polusestra Marija Tudor čija je kratka vladavina od pet godina bila obilježena brojnim reformama čiji je cilj bio ponovna uspostava Katoličke crkve u Engleskoj, a zbog svoje okrutnosti u progonima protestanata, kojih je stotine spalila na lomači, dodijeljen joj je nadimak *Bloody Mary*. Vladavina Marije Tudor i pokušaj rekatolizacije Engleske završavaju njezinom smrću 1558. godine kada na prijestolje stupa njezina polusestra Elizabeta I. Tudor. Njezina 44-godišnja vladavina obilježena je strelovitim usponom Engleske i uspostavom svjetske dominacije, a koliko je njena vladavina bila značajna za englesku povijest govori i činjenica da se razdoblje od 1558.-1603. naziva Elizabetanskim dobom. S obzirom da Katolička crkva nije priznavala razvod braka, katolici su smatrali da Elizabeta nije zakonita nasljednica engleske krune. Također, njezina odluka da protestantizam postane državna religija Engleske izazvala je veliko nezadovoljstvo među katoličkom frakcijom, a kao svoju predstavnicu i zakonitu nasljednicu krune vidjeli su Elizabetinu rođakinju Mariju I. Škotsku.

Kroz pregled i usporedbu biografija Elizabete I. Tudor i Marije I. Škotske, cilj ovog rada je prikazati okolnosti koje su dovele do njihovog sukoba oko polaganja prava na englesko prijestolje s pretpostavkom da su obje postale žarište katoličkih i protestantskih vjerskih zavjera koje su rezultirale Marijinim pogubljenjem 1587. godine. U radu će se istražiti djetinjstvo, odrastanje i obrazovanje dviju kraljica, politička i vjerska situacija u Engleskoj i Škotskoj u kasnom 16. stoljeću, te sukob protestantske i katoličke frakcije na Otoku.

Prvo poglavlje bavi se životom i obrazovanjem kraljice Elizabete I., njezinim usponom na vlast i vjerskom situacijom u Engleskoj u Elizabetanskom dobu. Drugo poglavlje bavi se životom Marije I. Škotske te se problematizira njezino polaganje prava na englesko prijestolje. Treće poglavlje posvećeno je samom sukobu Elizabete i Marije, njihovom tragičnom rivalstvu koje rezultira proglašenjem Marije krivom za izdaju 1586. te njezinim pogubljenjem sljedeće godine. Na samom kraju rada donesen je zaključak, te je navedena literatura koja se koristila prilikom izrade.

Glavnina literature biti će djela engleskih autora kako bi se što bolje prikazala politička i vjerska situacija u Engleskoj i Škotskoj u drugoj polovici 16. stoljeća. Knjige koje će poslužiti u prikazivanju biografije Elizabete I. Tudor su *Queen Elizabeth I* autora J.E. Neala te knjiga W.M. Ormroda *The Kings and Queens of England*. Knjiga *Two Queens in One Isle: The Deadly Relationship of Elizabeth I and Mary Queen of Scots* autorice Alison Plowden poslužiti će u prikazivanju samog sukoba Elizabete i Marije, a od hrvatske literature korištena je knjiga Hrvoja Gračanina *Slavne Povijesne Ličnosti od starog do Novog Vijeka: 10 Velikih Osvajača + 10 Slavnih Vladarica*.

2. Elizabeta I.: Posljednji monarh iz dinastije Tudor

2.1. Djetinjstvo, odrastanje i obrazovanje

Elizabeta Tudor rođena je 7. rujna 1533. godine u palači Greenwich, na južnoj obali rijeke Temze, nizvodno od Londona. Vrlo povoljna lokacija uz rijeku Temzu omogućila je palači Greenwich da postane jedna od omiljenih kraljevskih rezidencija. Budući da je engleski parlament 1534. godine Zakonom o vrhovništvu priznao Elizabetinog oca, kralja Henrika VIII. kao vrhovnog poglavara Crkve Engleske, Elizabeta je rođena kao prvo dijete engleske reformacije, ali kao dijete iz drugog braka svoga oca, te kao dijete za koje se očekivalo da će biti engleski prijestolonasljednik, odnosno kralj.¹ Budući da Katarina Aragonska, prva supruga Henrika VIII. tijekom njihovog 24-godišnjeg braka nije rodila muškog nasljednika, često se navodi da je do njihovog razvoda došlo zbog Henrikove želje da osigura nastavak dinastije Tudor. Elizabeta je rođena kao prvo i jedino dijete u braku Henrika VIII. i Anne Boleyn, koja je osuđena na smrt i pogubljena pod optužbama za preljub kada je Elizabeta imala samo tri godine, stoga njezina majka nije ostavila trajan utjecaj na njezino odrastanje. Elizabeta nije odrastala u bliskoj prisutnosti svoga oca, ali je bila svjesna njegovih vladarskih sposobnosti koje su joj poslužile u stvaranju njezinog snažnog autoriteta kao engleske kraljice, naglašavala je da oboje imaju „lavlje srce i želudac”, a da ima mnogo sličnosti sa svojim ocem je i naglašavao njihov fizički izgled, odnosno plamena kosa koja je svima jasno davala do znanja da je Elizabeta kći velikog Henrika VIII.²

U trenutku pogubljenja svoje majke, Elizabeta je odrastala u dvorcu Hundson koji je bio službeno imanje njezina oca. Za njezin odgoj je bila zadužena Lady Bryan, koja je također služila kao guvernanta njezine polusestre Marije Tudor. Nakon što je Elizabetina majka Anne Boleyn pogubljena, javili su se brojni problemi u kućanstvu Lady Bryan. Naime, iz pisama koje je Lady Bryan izmjenjivala sa Thomasom Cromwellom može se uvidjeti da Elizabetin položaj u to vrijeme nije bio povoljan zbog statusa njezine majke, a Lady Bryan je tvrdila da nije bila upoznata sa navodnom degradacijom Elizabete sa položaja kraljevske princeze.³

Iako je Elizabeta rođena kao princeza i kći engleskog kralja, Zakonom o nasljeđivanju iz 1536. joj je uskraćeno pravo na prijestolje. Međutim, iako nije imala pravo na prijestolje, nitko joj nije mogao uskratiti poštovanje koje je imala kao kraljeva kći, a da se Elizabetu u njezinom

¹ William Mark Ormrod, *The Kings and Queens of England* (Cheltenham: The History Press, 2011), 304.

² J.E. Neale, *Queen Elizabeth I* (London: Penguin Books, 1971), 14.

³ Isto, 15.

djetinjstvu nije tretiralo kao obično dijete, dokazuje i činjenica da je uživala ideale kraljevskog dostojanstva koji su bili od velike važnosti u razdoblju vladavine njezina oca.⁴

Elizabeta je rođena kao pripadnica visokog plemstva, ali je i rođena na vrhuncu renesansnog zanosa te je imala priliku steći kvalitetno obrazovanje koje se temeljilo na srednjovjekovnoj kršćanskoj tradiciji. Za razliku od svoga oca Henrika VIII. i svoje polusestre Marije Tudor koji nisu stekli nikakvo službeno obrazovanje, Elizabeta je stekla kvalitetno obrazovanje od cijenjenih profesora sa Sveučilišta Cambridge.⁵ Temelje njezinog obrazovanja su postavili William Grindal i Roger Ascham, engleski učenjaci sa diplomama St John's Collega na Sveučilištu Cambridge. Oni su je podučavali latinskim i grčkim jezikom sredinom 1540-ih godina, a njihov utjecaj se može vidjeti i u pojedinim Elizabetinim političkim odlukama, poput sklonosti umjerenij evanđeoskoj reformi u Anglikanskoj crkvi.⁶

Catherine Parr, šesta i posljednja supruga Henrika VIII. je imala snažan utjecaj na Elizabetino odrastanje i obrazovanje. Ona je kraljevskoj djeci omogućila vrhunsko obrazovanje od strane učenjaka koje je bilo u skladu s kršćanskom svrhom obrazovanja, a Elizabetini učitelji su također sudjelovali u oblikovanju religioznih i intelektualnih pogleda svojih učenika, što je vidljivo iz brojnih odluka koje su bile od iznimne važnosti za englesku državu i crkvu.⁷

Elizabetinu ranu mladost je uz kvalitetno obrazovanje obilježila i navodna afera sa Sir Thomasom Seymourom, četvrtim suprugom Catherine Parr. Thomas Seymour i Catherine Parr vjenčali su se u tajnosti 1547. godine, ubrzo nakon Henrikove smrti. Brak s Catherine je dovedio Seymoura u redovite kontakte s Elizabetom, tada trinaestogodišnjakinjom. Uslijedile su brojne kontroverze koje su dovele do Elizabetinog preseljenja u kućanstvo Sir Anthony Dennyja i njegove supruge Joan Champernowne, sestre Elizabetine guvernante Kat Ashley.⁸ Tvrdnje da se Seymour ponašao neprimjereno i pretjerana bliskost prema mladoj princezi Elizabeth u namjeri da preuzme vlast u Engleskoj doveli su do Seymourovog pogubljenja u Londonskom tornju 1549. godine.⁹

Nakon što mu je otac Henrik VIII. umro 1547., Edvard VI. preuzima vlast u dobi od samo devet godina. Zbog Edvardove dobi, uspostavljeno je Regentstvo kojim su upravljali plemići te su na taj način jačali svoj osobni status tijekom njegove kratke šestogodišnje vladavine. Kako Edvard

⁴ Neale, *Queen Elizabeth I*, 15.

⁵ Christopher Haigh, *Elizabeth I* (London: Routledge, 2013.), 4.

⁶ Ormrod, *The Kings and Queens of England*, 306.

⁷ Neale, *Queen Elizabeth I*, 17.

⁸ Isto, 27.

⁹ Stephen J. Greenblatt, John S. Morrill, *Elizabeth I*, Britannica, pristup ostvaren 28. VII. 2023., <https://www.britannica.com/biography/Elizabeth-I>.

u trenutku preuzimanja vlasti nije bio punoljetan, njegov ujak Edvard Seymour, grof od Hertforda, obnašao je funkciju lorda protektora Engleske od 1547. do 1549. godine, te je ubrzo postao najmoćniji čovjek Engleske.¹⁰ Edvard VI. umire 1554. godine, što njegove polusestre Mariju Tudor i Elizabetu stavlja u liniju nasljeđivanja engleske krune. Iako je zakonom o nasljeđivanju iz 1536. njima uskraćeno pravo na nasljeđivanje krune, Henrik VIII. se predomislio na kraju svoje vladavine i izdao Treći zakon o nasljeđivanju 1543. koji je njegove kćeri Mariju i Elizabetu stavio u liniju nasljeđivanja iza njihovog mlađeg polubrata Edvarda.¹¹

2.2. Pitanje nasljeđivanja engleske krune i Elizabetin dolazak na vlast

Smrt Edvarda VI. 1553. godine i pitanje naslijeđa engleske krune ponovno su doveli do velikih preokreta i nestabilnog razdoblja dinastije Tudor u 16. stoljeću. Trećim zakonom o nasljeđivanju iz 1543. godine njegove polusestre Marija¹² i Elizabeta bile su prve u liniji nasljeđivanja te su trebale preuzeti krunu, no niti jedna od njih nije postala Edvardova nasljednica. Iako u prvim godinama Edvardove vladavine nije bilo sumnje da će Marija naslijediti englesku krunu, vjerske razlike između Edvardovog protestantizma i Marijinog katolicizma uzrokovale su pogoršanje njihovih odnosa te je Edvard već 1552. godine počeo tražiti nasljednika engleske krune, pritom isključujući svoje sestre. Elizabeta također nije dolazila u obzir za preuzimanje krune iako je bila protestantkinja jer je Edvard htio osigurati nasljednika koji je bio muški protestant.¹³ Edvard je obrazovan u snažnom duhu protestantizma, nije odstupao od svojih vjerskih uvjerenja te je htio što više udaljiti englesku crkvu od katolicizma. Njegova polusestra Marija kao gorljivi katolik nije mogla prihvatiti Edvardov radikalni protestantski stav što izaziva veliku krizu. Edvard je očajnički želio održati snažan protestantski utjecaj u Engleskoj te svoje kraljevstvo netaknutim, a kao rezultat toga preokrenuo je liniju nasljeđivanja u korist Lady Jane Grey.

Edvardova oporuka pod nazivom "Moj plan za nasljeđivanje" iz 1553. godine ograničila je nasljeđivanje na muške potomke Frances Brandon¹⁴ i njezine kćeri, prije nego što je svoju

¹⁰ Neale, *Elizabeth I*, 25.

¹¹ John Cannon, *The Oxford Companion to British History*, (Oxford: Oxford University Press), 341.

¹² Engleska kraljica od 1553. do 1558. godine, kći engleskog kralja Henrika VIII. i Katarine Aragonske. Poznata je po svojem pokušaju rekatolizacije Engleske i progonu protestanata zbog kojeg je dobila nadimak *Bloody Mary*. (Marija Tudor. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. Pristupljeno 10. VIII. 2023. <https://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=38931>)

¹³ Hrvoje Gračanin, *Slavne Povijesne Ličnosti od starog do Novog Vijeka: 10 Velikih Osvajача + 10 Slavnih Vladarica*, (Samobor: Meridijani, 2015), 171.

¹⁴ Engleska plemkinja, najstarija kći Charlesa Brandona i Marije Tudor, mlađe sestre kralja Henrika VIII. Bila je majka Lady Jane Grey, engleske kraljice poznate po svojoj vladavini od devet dana. (Lady Jane Grey. Britannica. Pristupljeno 10. VIII. 2023. <https://www.britannica.com/biography/Lady-Jane-Grey>)

protestantsku rođakinju Lady Jane Grey imenovao svojom nasljednicom u namjeri da osigura svoje protestantsko nasljeđe, a pretpostavlja se da je Lord Northumberland imao velik utjecaj Edvardov izbor i odluku da krunu naslijedi Jane Gray.¹⁵ Međutim, ne može se sa sigurnošću tvrditi da je Lord Northumberland jedini zaslužan za postavljanje svoje snahe Lady Jane Grey na prijestolje kada je 1553. postalo jasno da je sam Edvard na smrtnoj postelji. Sam plan vjerojatno je potjecao od Northumberlanda koji je u potpunosti imao potporu umirućeg kralja, a Edvard je bio spreman na takve radikalne poteze kako bi sačuvao protestantski utjecaj.¹⁶ Lady Jane Gray proglašena je kraljicom nakon Edvardove smrti, no Marija Tudor je uspjela brzo dobiti podršku katoličke frakcije u Engleskoj. Sama Jane bila je krajnje ograničena u donošenju političkih odluka jer je njena devetodnevna vladavina bila ispunjena Northumberlandovim mahnitim zavjerama, a Jane je proglašena krivom za izdaju te pogubljena u Londonskom tornju 1554. godine.

Vladavina Elizabetine sestre Marije prožeta je progonima protestanata te pokušajima da se ponovno uspostavi Katolička crkva u Engleskoj, a završila je nemirima zbog Marijinog odbijanja izručenja engleskog kardinala Reginalda Polea. Kako je Engleska 1557.-1558. bila u ratu s Francuskom, a papa Pavao IV. je bio francuski saveznik i stari neprijatelj kardinala Polea namjeravao ga je pozvati u Rim pod optužbama za herezu. Marija ga je odbila predati, a poslužila se antipapinskim argumentima svoga oca na što je papa Pavao IV. reagirao tako što je odbio imenovati nove biskupe u engleske biskupije što je spriječilo katoličku obnovu i omogućilo otpor vjerskoj reformi u vladavini Elizabete I.¹⁷ Marija Tudor nije imala nasljednika, postajala je sve slabija i boležljivija te je bila prisiljena priznati svoju protestantsku polusestru Elizabetu kao svoju pravu nasljednicu, a umrla je u studenom 1558. u palači St James.¹⁸ U tom trenutku na prijestolje stupa Elizabeta I.- posljednja vladarica iz dinastije Tudor.

¹⁵ Stephen Alford, *Kingship and Politics in the Reign of Edward VI*, (Cambridge: Cambridge University Press, 2002), 171-172.

¹⁶ Ormrod, *The Kings and Queens of England*, 294.

¹⁷ Isto, 303.

¹⁸ Gračanin, *Slavne Povijesne Ličnosti od starog do Novog Vijeka: 10 Velikih Osvajača + 10 Slavnih Vladarica*, 173.

2.3. Vjerska politika kraljice Elizabete I. Tudor

Elizabeta I. Tudor preuzima englesku krunu 1558. godine, a njezino stupanje na vlast ostalo je zapisano kao najmanje problematično u cijeloj dinastiji Tudor.¹⁹ Prva i najvažnija zadaća nove engleske kraljice bila je uspostava kraljevskog vijeća i organizacija svojih najbližih suradnika, a iz Elizabetinog izbora vidljivo je da je obično birala osobe s protestantskim tendencijama među kojima su bili dugogodišnji dužnosnici dinastije Tudor, a Marijini istočnoengleski lojalisti i gorljivi katolički biskupi zamijenjeni su osobama koje su bile povezane s Elizabetom preko njezinih obiteljskih veza Boleyn.²⁰ Kako je 16. stoljeće u Engleskoj bilo ispunjeno vjerskim previranjima između katolika i protestanata, Elizabeta se morala uhvatiti s njima u koštac i donijeti niz odluka kojima bi se riješila ova osjetljiva situacija. Elizabetina nova vlada imala je za zadaću rješavanje vjerskih sporova, a najvažnije je bilo obnoviti protestantizam kao službenu religiju. Elizabeta nije bila prvi vladar iz dinastije Tudor koji je bio prisiljen rješavati vjerske sporove u Engleskoj, a Reformacija za vrijeme Elizabetine vladavine bila je puno teža od one njezinih prethodnika jer je istovremeno bilo potrebno izgladiti odnose sa Vatikanom i papom Pavlom IV. Također, veliku prijetnju za Elizabetinu vladavinu je predstavljala Marija Škotska, praunuka Henrika VII. koja je bila katolički pretendent na prijestolje i njezina najbliža nasljednica, a Elizabeta je bila nezakonita po katoličkom kanonskom pravu zbog braka svojih roditelja, ali i po engleskom zakonu sve dok se parlament nije mogao okupiti.²¹ Nakon nekoliko mjeseci Elizabeta je donijela dvije važne odluke: vratila je kraljevsku kontrolu nad Crkvom te je objavljena druga *Book of Common Prayer* s manjim, ali značajnim izmjenama koje su omogućile vjerovanje u istinsku prisutnost Krista u Euharistiji te je eliminirana uvredljiva molitva protiv pape iz litanija.²²

„Elizabetanske nagodbe” iz 1559. nisu ispunile očekivanja katolika koji se su nadali svrgavanju Elizabete s vlasti, ali nisu ispunile niti želje protestanata koji su očekivali da će reformacija imati puno veći utjecaj na vjersku situaciju u Engleskoj.²³ Također, neophodno je spomenuti Elizabetin odnos sa Puritancima. Oni su bili iznimno nezadovoljni statusom Anglikanske crkve, smatrali su da bi crkva trebala biti znatno više uključena u javni život, a odbijali su priznati Elizabeti upravljanje crkvom onako kako ona smatra prikladnim.

¹⁹ Ormrod, *The Kings and Queens of England*, 307.

²⁰ Neale, *Queen Elizabeth I*, 60.

²¹ Isto, 61.

²² Ormrod, *The Kings and Queens of England*, 307.

²³ Isto, 308.

Puritanci su za Elizabetinu vladavinu i vjersku situaciju u Engleskoj tada bili puno manja prijetnja od katolika jer se nisu uključili u zavjere za destabilizaciju kraljevstva ili svrgavanje nje kao kraljice, ali se Elizabeta ipak suprotstavila njihovim pokušajima da je uvjere da revidira Vjersku nagodbu, a pokret je zastao na kraju njezine vladavine kada su smijenjeni gotovo svi puritanski nadbiskupi, zabranjeno im je djelovanje u Parlamentu, a do 1590. većina stanovništva prihvatila je Anglikansku crkvu kao nacionalnu Crkvu Engleske.

3. Marija I. Škotska: Škotska kraljica

3.1. Formativne godine i brak s Franjom II.

Marija I. Škotska rođena je 8. prosinca 1542. godine u kraljevskoj kući Stuart čije se porijeklo može pratiti do škotskog kralja Roberta II. koji je stupio na prijestolje 1371. godine. Marija je bila jedino dijete škotskog kralja Jakova V. i njegove supruge Francuskinje Marije od Guisea koja je pripadala kraljevskoj kući Lorraine, jednoj od najutjecajnijih francuskih vladarskih obitelji. Okolnosti vezane uz Marijino rođenje obilježene su bitkom kod Solway Mossa. Naime, nakon što je Henrik VIII. porekao papi vlast nad Crkvom u Engleskoj i proglasio sebe vrhovnim poglavarom Anglikanske crkve, očekivao je da će njegov nećak Jakov V. slijediti njegov primjer, no naišao je na neposluh. Sukob između dvojice vladara eskalirao je kod Solway Mossa u studenom 1542. godine kada je Henrik poslao vojvodu od Norfolka da pokrene veliku kampanju na Škotsku. Škoti su se isprva dobro držali, što ih je potaknulo da poduzmu protunapad na škotsku granicu kod Solway Mossa, no ubrzo su pretrpjeli ogromne gubitke jer je više od 1000 Škota odvedeno u zarobljeništvo, a Marijin otac Jakov V. ubrzo umire u Falklandskoj palači od groznice koja ga je spriječila da prisustvuje samoj borbi, što je značilo da njegova šest dana stara kći Marija preuzima prijestolje i postaje kraljica Škotske koja je u tom trenutku bila duboko podijeljena zemlja.²⁴ Naime, kralj Henrik VIII. htio je ujediniti interese engleskog i škotskog kraljevstva te je rješenje vidio u braku svoga sina Edvarda i princeze Marije Stuart te je poslao Ralpa Sadlera, engleskog veleposlanika u Škotskoj i poznatog pregovarača da postigne dogovor o njihovom braku i stvaranju neprekidnog mira između Engleske i Škotske. No, Škotska je tada bila podijeljena zemlja, a u pozadini je bilo i duboko podijeljeno plemstvo. Istinski škotski domoljubi koji su bili spremni životom očuvati neovisnost i cjelovitost svoje domovine činili su najmanji dio plemstva, velik dio se oslanjao na Englesku, dio je imao simpatije prema Francuskoj, a ostali su bili naklonjeni objema zemljama. Situaciju je dodatno pogoršavalo svećenstvo koje se protivilo Reformaciji te na taj način dodatno raspirivalo neslaganje između Engleske i polukatoličke Škotske. Pregovori o ženidbi Marije i Edvarda nisu urodili plodom, a velikim dijelom je krivac za to sam Henrik VIII. koji je dao ubiti Davida Beatona, posljednjeg škotskog kardinala prije Reformacije nakon čega je 1548. petogodišnja Marija poslana u Francusku, zemlju svoje majke te je dogovoren brak između nje i budućeg francuskog kralja Franje II. kako

²⁴ Jeremy Black, *Povijest britanskih otoka* (Zagreb: Grapa, 2004), 119.

bi se osiguralo katoličko savezništvo Škotske i Francuske protiv protestantske Engleske. Smrt Henrika VIII. u siječnju 1547. godine ostavila je njegov pokušaj da ujedini dinastije Stuart i Tudor potpunim neuspjehom, a kraljevstva Škotske i Engleske bila su podijeljena više nego ikad.

Marija je u Francuskoj kratko boravila u kraljevskoj palači St. Germain nakon čega je u Parizu narednih deset godina (1548-1558.) imala pristup vrhunskom školovanju; učila je latinski, talijanski, španjolski, grčki, kao i francuski i škotski te su velik utjecaj na nju su imale i časne sestre s kojima je sudjelovala u vjerskim vježbama i strogim poniženjima, ali navodi se i da se isticala se u plesu i u sviranju lutnje. Vjera je imala značajnu ulogu u njezinom životu, a odgajana je u skladu sa svim tradicijama Katoličke crkve.²⁵

Marija i Franjo službeno su se vjenčali 1558. godine u Notre Dameu, no već tada je sve ukazivalo na Franjino loše zdravlje i nemogućost dugotrajnog braka, ali se navodi da su on i Marija dijelili iskrenu ljubav jedno prema drugome.²⁶

Idućih nekoliko godina bile su prijelomne za Marijin život. Francuski kralj Henrik II. tvrdio je da Marija polaže pravo na englesko prijestolje preko svoje bake po ocu, Margarete Tudor, najstarije kćeri kralja Henrika VII., no ova tvrdnja do tada nije bila relevantna jer su kralj Edvard VI. i njegova katolička polusestra Marija I. Tudor još bili živi. Međutim, 1558. godine umire Marija I. Tudor, a kada je vijest o njezinoj smrti stigla do francuskog dvora kralj Henrik II. je naredio da se njegova snaha u Parizu proglasi kraljicom Škotske, Engleske i Irske. Ova naredba Henrika II. je kritizirana kao brzopleta i nepromišljena iako je tvrdnja da je Marija zakonita nasljednica engleskog prijestolja bila općenito prihvaćena, kako na kontinentu, tako i među nepokolebljivo konzervativnim katolicima Engleske koji su vjerovali da je Elizabeta izvanbračno dijete budući da nisu priznavali razvod Henrika VIII. i njegov drugi brak. Prema tome, Marijino polaganje prava na englesko prijestolje u tom trenutku nije bilo tako značajno kao što se često sugeriralo, niti je imalo ikakvog utjecaja na intenzivno diplomatske pregovore koji su se odvijali tijekom sljedećih mjeseci, a koji su kulminirali sporazumom u Cateau-Cambresisu 2. travnja 1559. kojim je okončan rat između Francuske i Španjolske.²⁷ Međutim, Marijin nasljedni status ostao je politička prednost za Francuze, a kada ju je Henrik II. proglasio novim monarhom Engleske, Marija je u službenim dokumentima nazivana kraljicom Engleske i Škotske. Francuzi su škotsku

²⁵ Neale, *Queen Elizabeth I*

²⁶ James Mackay, *A life of Mary Queen of Scots* (Edinburgh: Mainstream publishing company, 1999.), 48.

²⁷ Mackay, *A life of Mary Queen of Scots*, 51.

kraljicu Mariju ujedno smatrali i engleskom kraljicom te su samo iskorištavali svoju izvanredno povoljnu poziciju u diplomatskoj igri sa Englezima.

Idućih nekoliko godina bile su tragične za Marijin život. 1558. godine umire francuski kralj Henrik II., a sedamnaestogodišnja Marija je iznenada preuzela prijestolje Francuske kao kraljica supruga Franje II. Marijina majka umire 1560. godine, njezin suprug Franjo II. 1561., a Marija se vraća u Škotsku iste godine.

3.2. Život u Škotskoj

Nakon smrti svoga supruga Franje II. Marija je shvatila da će Škotska biti mjesto gdje će provesti ostatak svoga života. Marija je trebala stići u Edinburgh krajem kolovoza 1561. što je bilo i predviđeno pozivom plemstvu i sucima Škotske da se okupe kako bi na prikladan način pozdravili svog suverena. Međutim, Mariju je dočekalo mnoštvo običnih ljudi tek kad su se galijske usidrile u Leithu tjedan dana prije planiranog roka te je opće veselje i ushićenje zbog njezina povratka u Škotsku trajalo samo četiri dana.²⁸ Umjesto da je vode u trijumfalnoj paradi do Holyrooda, Marija je odmah otišla u dom Andrewa Lambieja, poslovnog čovjeka iz Leitha kojeg je prije upoznala. Mariju je u Škotskoj dočekala vrlo složena situacija kako na političkom, tako i na vjerskom planu, a kada je u pitanju vjersko pitanje važno je spomenuti stalni sukob između protestanata koji su bili u usponu i koji su počeli dobivati određenu količinu vjerske slobode u Engleskoj, i katolika te njihov radikalno suprotstavljen stav u Škotskoj.

Marija se našla u iznimno nepovoljnom položaju budući da je engleska monarhija stjecala sve veću dominaciju u Škotskoj, a bio je prisutan i stalni sukobi s visokim plemstvom. Međutim, najveći problem je predstavljala potpuno nova situacija - sukob s crkvenom osobom čiji je autoritet nadilazio bilo kojeg kardinala ili nadbiskupa u prošlosti, a ta osoba je bio John Knox, škotski vjerski reformator i vatreni zagovornik Reformacije. Marija se morala suočiti s njegovom zastrašujućom osobnošću, strogom predanošću načelima, nepokolebljivom iskrenošću i samopouzdanjem bez premca.²⁹

Kao pobožna katolkinja, Marija nije nikako mogla podržavati Knoxovo djelovanje koje je ugrožavalo njezin autoritet, a ona je Knoxu stajala na putu unapređivanja protestantskih reformi,

²⁸ Mackay, *A life of Mary Queen of Scots*, 74.

²⁹ Mackay, *A life of Mary Queen of Scots*, 78.

što je on silno želio učiniti.³⁰ Utjecaj škotskih protestanata je rastao, iako je Marija još uvijek bila monarh Škotske, protestantski utjecaj će sve više jačati u narednim godinama.

Marija je bila itekako svjesna svojih dužnosti kao kraljice, a kao jedna od njih se i nametala obveza da se uda i osigura nasljednika škotske krune. 1565. godine udala se za Henryja Stuarta, lorda Darnleya koji je kao i Marija bio potomak Margarete, sestre Henrika VIII., no njihov brak nije bio sretan. Lord Darnley bio je arogantan, agresivan i ambiciozan čovjek koji je samo želio biti kralj. Unatoč tituli, nedostajao mu je stvarni autoritet i čeznuo je za kontrolom, a teško je podnosio činjenicu da se Marija u velikoj mjeri oslanjala na svog osobnog tajnika Davida Rizzia koji mu je izazivao veliku zavist.³¹ Lord Darnley bio je uključen u organiziranje ubojstva Rizzia, a svoje planove je proveo u djelo u ožujku 1566. kada je skupina oružanih muškaraca predvođenih Lordom Ruthvenom upala u Marijine odaje i izbola Rizzia na smrt. Rizzievo ubojstvo nedvojbeno je bilo motivirano političkim koliko i osobnim razlozima, ali Marija je ostala vjerna svojoj ulozi kraljice. Nakon nešto više od godinu dana kasnije ponovno će ostati udovica kada će njezin suprug Darnley također biti brutalno ubijen u zavjeri za koju su plemići vjerovali da je organizirala sama Marija sa svojim budućim suprugom Lordom Bothwellom.³² Marija i Lord Bothwell vjenčali su se u svibnju 1567. godine, samo tri mjeseca nakon smrti Lorda Darnleya. Prema nekim izvorima Marija je oteta i natjerana da se uda za Bothwella, no u drugima se navodi da je lagala da je oteta. Zbog žurbe s kojom je brak sklopljen i Bothwellove nenaklonosti plemstvu, Marija je optužena za sudjelovanje u zavjeri da se Lord Darnley ubije. Marija je isprva mislila da će plemići pozdraviti njezin brak, ali stvari su se brzo pokvarile između Lorda Bothwella i njegovih starih kolega, a brak se pokazao prilično nepopularnim jer katolici nisu priznavali Bothwellov razvod te su brak su smatrali nezakonitim. Izbila je pobuna među plemićima protiv bračnog para, Marija je odvedena u zatočeništvo, a Lord Bothwell pobjegao je u Skandinaviju gdje je uhićen. Marija je prisiljena abdicirati u korist svog jednogodišnjeg sina Jakova, a Marijin polubrat James Stuart imenovan je regentom te sve više preuzima vlast u Škotskoj. Nakon nepunih godinu dana pritvora Marija je pobjegla od političkih nemira u vlastitoj zemlji i otputovala u Englesku 1568. u nadi da će joj njezina rođakinja kraljica Elizabeta pomoći, no bijeg u Englesku na kraju će se pokazati kao veoma nepromišljena odluka koja će Mariju stajati života.

³⁰ Mackay, *A life of Mary Queen of Scots*, 78.

³¹ Isto, 148.

³² Peter Hume Brown, *History of Scotland: From the Accession of Mary Stewart to the Revolution of 1689*, (Cambridge: Cambridge University Press, 2011), 111.

4. Kraljevske rođakinje i suparničke kraljice: sukob Elizabete I. i Marije I. Škotske

4.1. Zatočeništvo Marije I. Škotske u Engleskoj

Političkih nemiri u Škotskoj i prisiljena abdikacija natjerali su Mariju na bijeg u Englesku 1568. godine i prepuštanje na milost i nemilost svojoj rođakinji i engleskoj kraljici Elizabeti I. Odmah po dolasku u Englesku Marija je hitno poslala pismo Elizabeti u kojemu je rekapitulirala sve svoje probleme pritom oslikavajući živopisnu sliku svoje iznimno nepovoljne situacije koja nije bila dostojna obične dame, a kamoli kraljice. Kako je bila prisiljena spašavati život bez ičega osim odjeće koju je nosila kada je pobjegla, tražila je od Elizabete da što prije pošalje pomoć koja bi joj osigurala osnovne uvjete za život, a Elizabeta joj je vrlo brzo poslala pismo u kojemu je čestitala Mariji na bijegu iz Lochlevena, ali je i žalila zbog načina na koji ju je njezina opsjednutost Bothwellom dovela do toga da bude tako neodgovorna prema svom ugledu i zbog koje je izgubila potporu plemstva.³³

S jedne strane, Marijin bijeg se činio kao dobro promišljena odluka budući da je Elizabeta bila njezina rođakinja, ali i još jedna kraljica koja je vladala sama. No, Elizabeta je, s druge strane, doživjela Marijinu prisutnost kao opasnost budući da bi mogla surađivati s katoličkom frakcijom u Engleskoj, a bila je upoznata s Marijinim polaganjem prava na englesko prijestolje što je izravno ugrožavalo njezin položaj. Iako je Elizabeta isprva razmišljala o pozivanju Marije u London kako bi je na dvoru dočekali s počastima primjerenim njezinom visokom položaju, od te ideje je brzo odustala, a na kraju je Elizabeta odlučila zatočiti Mariju na sjeveru Engleske dok je čekala detaljnije informacije o situaciji u Škotskoj.³⁴ No, s Marijom se nije postupalo kao s prosječnim zatvorenikom. Dopusšteno joj je da ima vlastito kućanstvo čije je troškove snosila sama Elizabeta, na raspolaganju joj je bila kućna posluga koja joj je bila odana i pažljivo odabrana, a budući da je sve ove troškove Marija imala pokriveno, svoj miraz koji joj je dodijeljen kao udovici francuskog kralja upotrijebila je za potporu engleskim katoličkim prognanicima.³⁵ Unatoč iznimno povoljnim uvjetima u zatočeništvu, Marija je nastavila promicati svoje interese te je još uvijek tvrdila da neće

³³ Alison Plowden, *Two Queens in One Isle: The Deadly Relationship of Elizabeth I and Mary Queen of Scots* (Cheltenham: The History Press, 2003), pristup ostvaren 10. VIII. 2023. <https://www.scribd.com/read/641509865/Two-Queens-in-One-Isle-The-Deadly-Relationship-of-Elizabeth-I-and-Mary-Queen-of-Scots>, 193.

³⁴ Mackay, *A life of Mary Queen of Scots*, 235.

³⁵ Neale, *Queen Elizabeth I*, 260.

napustiti zatvor ako ne bude okrunjena za kraljicu Engleske, a u skladu s običajima tog vremena i činjenici da je bila kraljica, imala je svako pravo na to.³⁶

Elizabeta je dobila savršenu priliku stati na kraj konstantnoj prijetnji koju je Marija predstavljala kada su pronađena *Casket letters*, skandalozni dokumenti protiv Marije koji su mogli uzrokovati njezin konačni pad. Dokumenti, koje je činilo osam pisama, dva bračna ugovora i dvanaest soneta, navodno su pronađeni među Marijinim stvarima nakon što je napustila Škotsku u srebrnoj škrinji. Ovi dokumenti ponudili su razorne dokaze o Marijinoj moralnoj izopačenosti i njezinoj krivnji kao suučesnice u ubojstvu Lorda Darnleya, a u bračnim ugovorima je stajalo Marijino obećanje da će se udati za Lorda Bothwella s time da je jedan ugovor potpisan više od mjesec dana prije Darnleyeve smrti. Soneti, koje je navodno skladala Marija, prikazivali su je kao gorljivu i odanu obožavateljicu koja pokušava namamiti i uvjeriti svoju skrivenu ljubav, a prema pismima, Marija i Lord Bothwell planirali su ubiti Lorda Darnleyja i inscenirati Marijinu lažnu otmicu od strane Lorda Bothwella zbog koje je i bila prisiljena udati se za njega.³⁷ Elizabeta je bila zaintrigirana sadržajem pisama te je imenovala povjerenike koji su se sastajali tijekom 1568. i 1569. da istraže situaciju. Čini se da je Elizabetino vijeće prihvatilo činjenice sadržane u pismima, no Marija nikada nije branila pred njim jer nije mogla otvoreno priznati da engleski dvor ili vijeće ima ikakav autoritet nad njom, a Elizabeta ju je također odbila optužiti za bilo što te je umjesto optužbe zaključila da ništa nije utvrđeno.

U međuvremenu su se razmatrale različite strategije za Marijinu budućnost. Povratak na prijestolje ili napuštanje Engleske nisu dolazili u obzir, ali s druge strane Elizabeta ju je htjela poštediti poniženja držanja protiv njezine volje te je očajnički željela izbjeći objaviti Marijinu osuđujuću presudu.³⁸

Marija je do tada provela već više od deset godina u Elizabetinom zatvoreništvu u palači. *Casket letters* su javno objavljena kako bi se diskreditirali Mariju u javnom prostoru, a povjesničari su godinama pokušavali utvrditi jesu li pisma prava ili krivotvorina, no nikada nisu došli do konzenusa.

Marija je od samog početka planirala svoj bijeg. Međutim, kako je vrijeme odmicalo, optužbe protiv nje su se samo povećavale, a nakon devetnaest godina zatvoreništva pokazat će se da će samo njezino pogubljenje okončati njezin dugogodišnji sukob s kraljicom Elizabetom.

³⁶ Neale, *Queen Elizabeth I*, 260.

³⁷ Plowden, *Two Queens in One Isle: The Deadly Relationship of Elizabeth I and Mary Queen of Scots*, 221.

³⁸ Isto, 222.

4.2. Babingtonska zavjera i Marijin kraj

Do 1587. godine Marija je u zatočeništvu u Engleskoj provela punih devetnaest godina, a Elizabeta je, iako svjesna brojnih dokaza za Marijino pogubljenje, oklijevala pogubiti svoju rođakinju i nadala se alternativnom rješenju svoje najveće prijetnje. Tijekom Marijinog zatočeništva u Engleskoj brojnim se pokušajima nastojalo postaviti Mariju na englesko prijestolje dok je bila zatočenica u Engleskoj, a Babingtonska zavjera, koja je konačno rezultirala Marijinim suđenjem i smrću 1587., bila je najistaknutija od njih.

Anthony Babington bio je osoba po kojoj je zavjera dobila ime. Babington, koji je odgojen kao katolik u Engleskoj, posvetio je svoj život obraćenju Engleske na katoličku vjeru. Babington je 1586. upoznao Johna Ballarda, katoličkog svećenika koji je dijelio Marijinu želju da vlada Engleskom. Ballard je Babingtonu dao kontrolu nad engleskim katolicima koji su se okupili da svrgnu Elizabetu. Babington je počeo Mary slati vlastita šifrirana pisma koja su opisivala njegove planove da je izbavi iz zatočeništva i obnovi katolicizam u Engleskoj što je bila želja katolika diljem Europe. Osim Babingtona, ključne uloge u zavjeri odigrali su Francis Walsingham, Elizabetin državni tajnik, te Gilbert Gifford, engleski katolički špijun koji je radio kao dvostruki agent za Walsinghama i koji je otkrio privatnu korespondenciju između Marije i Babingtona te je prosljeđivao njihova pisma Walsinghamu, a Babingtonovo pismo u kojemu je od Marije tražio odobrenje za ubije Elizabetu te Marijin odgovor na njega u kojemu pozdravlja njegove planove označiti će njezin konačan kraj.³⁹

5. listopada 1586., Marija je dovedena na sud u dvorcu Forthingay gdje je odbacila sve optužbe, odbijala je dopustiti da se s njom postupa kao sa zločinkom, tvrdila je da nije poznavala Babingtona, da nikada nije primala nikakva pisma od njega, te da nikada nije planirala svrgnuti Elizabetu s prijestolja, a „samo suđenje nije bilo ni više ni manje nepravedno od bilo kojeg drugog suđenja za izdaju iz 16. stoljeća”⁴⁰.

Suđenje je otvoreno tvrdnjom da je Marija surađivala s Babingtonom u organiziranju Babingtonske zavjere čiji je cilj bio svrgnuti Elizabetu I. s engleskog prijestolja, a Mariji je bilo zabranjeno pregledavati bilo koji dokaz koji je korišten protiv nje. Tužiteljstvo je optužilo Mariju da je dala svoje odobrenje za Elizabetino ubojstvo u svojoj korespondenciji s Babingtonom te je

³⁹ Neale, *Queen Elizabeth I*, 275.-276.

⁴⁰ Plowden, *Two Queens in One Isle: The Deadly Relationship of Elizabeth I and Mary Queen of Scots*, 309.

naglašeno da je Marija tvrdila da su njeni postupci opravdani jer će joj dati priliku da konačno bude slobodna i preuzme englesko prijestolje. Marija se usprotivila ovim optužbama tvrdeći da nije imala pristup dokazima koji su koristili protiv nje, da su joj oduzeti dokumenti, da joj je uskraćeno pravno zastupanje i da ne može odgovarati za izdaju jer je bila škotska kraljica. Tijekom Marijinog 19-godišnjeg zatočeništva Elizabeta je neprestano odbijala zahtjeve da se Marija ubije iako je više puta došla do dokaza koji su upućivali na to da je Marija bila uključena u brojne urote kako bi svrgnula Elizabetu s prijestolja i postala engleskom kraljicom. Međutim, na kraju je katolička prijetnja procijenjena prejakom i Elizabeta je, nakon odluke suda da Marija zaslužuje smrtnu kaznu, potpisala smrtnu presudu svojoj rođakinji.⁴¹

Nakon 19-godišnjeg pritvora Marija I. Škotska pogubljena je u dobi od 44 godine odrubljivanjem glave u dvorcu Forthingay. Nakon balzamiranja, Marijino tijelo poslano je u katedralu u Peterboroughu, ali je prema uputama njezina sina Jakova VI. (I.) Stuarta uklonjeno i ponovno pokopano u kapelici Henrika VII. u Westminsterskoj opatiji. Tragično kraljevsko rivalstvo Elizabete I. Tudor i Marije I. Škotske tako je završilo smrću škotske kraljice, a Elizabeta će nastaviti vladati Engleskom još punih 15 godina nakon čega će na prijestolje doći Marijin sin, Jakov VI. (I.) Stuart.

⁴¹ Neale, *Queen Elizabeth I*, 282.

Zaključak

Proučavanjem engleske i škotske povijesti 16. stoljeća može se zaključiti da su Elizabeta I. Tudor i Marija I. Škotska dvije vladarice koje su se našle u središtu vjerskog sukoba između protestanata i katolika što je dovelo do tragičnog rivalstva čiji je cilj bio preuzeti vlast nad engleskim prijestoljem. Dinastija Tudor, koja je vladala 118 godina, postavila je na englesko prijestolje dva najslavnija monarha koja su ikada vladala Engleskom: kralja Henrika VIII. i njegovu kćer, kraljicu Elizabetu I. Elizabetina politika tolerancije osigurala je Engleskoj političku i vjersku stabilnost potrebnu za napredak, a njezina 44-godišnja vladavina bila je značajna za Englesku u toj mjeri da se razdoblje njezine vladavine naziva Elizabetanskim dobom. Elizabeta je prikazana kao engleska heroína u engleskoj i protestantskoj tradiciji pisanja povijesti jer je zaliječila vjerske rascjepe uzrokovane reformacijom, donijela je društveni napredak i političku stabilnost, a smatra se da su engleska umjetnost, kultura i glazba u to vrijeme dosegle vrhunac.

S druge strane, Elizabetina rođakinja, Marija I. Škotska, koja je vladala je na škotskom prijestolju od 1542.-1567. godine, bila je suočena s vjerskim sukobima budući da je bila predana katolkinja u uglavnom protestantskom području, no njezini naponi da uravnoteži interese obiju vjerskih frakcija doveli su do političkih napetosti i sukoba zbog kojih je bila prisiljena napustiti Škotsku i tražiti utočište kod Elizabete u Engleskoj što će rezultirati njezinim 19-godišnjim zatvoreništvom zbog zavjera u kojima je sudjelovala kako bi svrgnula Elizabetu s vlasti i preuzela englesko prijestolje. Kada se usporede vladavine ovih dviju kraljica, postaje jasno da je Elizabeta ostavila puno dublji trag u povijesti, a Marija je ostala zapamćena kao jedna od središnjih osoba vjerskih sukoba 16. stoljeća.

Sukob između Elizabete I. Tudor i Marije I. Škotske, dvije žene koje su bile rođakinje i suparnice za vlast, bio je jedan od najznačajnijih sukoba kasnog 16. stoljeća pri čemu je Elizabeta je iz ovog sukoba izašla kao pobjednica u borbi za englesko prijestolje. Marijino smaknuće 1587. godine označilo je kraj višedesetljetnim vjerskim i dinastičkim sukobima na Britanskom otoku, rasvijetlilo je složenost moći, politike i obiteljskih veza u turbulentnom 16. stoljeću te je bilo nužno kako bi Elizabeta ostala na engleskom prijestolju.

Literatura

1. Alford, Stephen. *Kingship and Politics in the Reign of Edward VI*. Cambridge: Cambridge University Press, 2002.
2. Black, Jeremy. *Povijest britanskih otoka*. Zagreb: Grapa, 2004.
3. Cannon, John. *The Oxford Companion to British History*. Oxford: Oxford University Press, 2015.
4. Gračanin, Hrvoje. *Slavne Povijesne Ličnosti od starog do Novog Vijeka: 10 Velikih Osvajača + 10 Slavnih Vladarica*. Samobor: Meridijani, 2015.
5. Haigh, Christopher. *Elizabeth I*. London: Routledge, 2013.
6. Hume Brown, Peter. *History of Scotland: From the Accession of Mary Stewart to the Revolution of 1689*. Cambridge: Cambridge University Press, 2011.
7. Mackay, James. *A life of Mary Queen of Scots*. Edinburgh: Mainstream publishing company, 1999.
8. Neale, J.E. *Queen Elizabeth I*. London: Penguin Books, 1971.
9. Ormrod, William Mark. *The Kings and Queens of England*. Cheltenham: The History Press, 2011.